

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра публічного управління та адміністрування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ»

Студента 5 курсу, 7 групи,
спеціальності 074 «Публічне
управління та адміністрування»
спеціалізації «Публічне
управління та адміністрування»

(підпис студента)

Островського
Миколи
Станіславовича

Науковий керівник
канд. екон. наук

(підпис керівника)

Ільїна
Анастасія
Олександрівна

Гарант освітньої програми
канд. екон. наук,
доцент

(підпис гаранта)

Головня Юлія
Ігорівна

Київ 2022

Київський національний торговельно-економічний університет

Факультет економіки, менеджменту та психології

Кафедра публічного управління та адміністрування

Освітній ступінь: бакалавр

Спеціальність: публічне управління та адміністрування

Спеціалізація: публічне управління та адміністрування

Затверджую

Зав. кафедри

«11» грудня 2021 р.

**Завдання
на випускню кваліфікаційну роботу (проект)
студентові**

Островському Миколі Станіславовичу
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема випускної кваліфікаційної роботи (проекту): **«ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ»**

Затверджена наказом ректора від «08» грудня 2021 р. № 4067

2. Строк здачі студентом закінченого роботи (проекту): 24.01.2022

3. Цільова установка та вихідні дані до роботи (проекту)

Мета роботи (проекту): визначення особливостей та напрямів удосконалення державної політики інвестиційного розвитку в Україні

Об'єкт дослідження: процес формування та реалізації державної політики інвестиційного розвитку в Україні

Предмет дослідження: теоретико-методичні та прикладні основи державної політики інвестиційного розвитку в Україні

4. Зміст випускної кваліфікаційної роботи (проєкту) (перелік питань за кожним розділом):

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

1.1. Зародження інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання в Україні після здобуття незалежності

1.2. Аналіз ефективності механізмів формування та реалізації державної інвестиційної політики в Україні

РОЗДІЛ 2. УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

2.1. Удосконалення нормативно-правових засад державної інвестиційної політики в Україні

2.2. Перспективи та реалії запозичення й застосування досвіду національної інвестиційної політики розвинених країн світу в Україні

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

5. Календарний план виконання роботи (проєкту)

№ пор.	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи (проєкту)	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	фактично
1	2	3	4
1	Визначення напрямку дослідження та затвердження теми випускної кваліфікаційної роботи	До 10.12.2021	10.12.2021
2	Складання плану та підготовка індивідуального завдання для виконання випускної кваліфікаційної роботи	До 20.12.2021	20.12.2021
3	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису першого розділу випускної кваліфікаційної роботи	До 10.01.2022	10.01.2022
4	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису другого розділу випускної кваліфікаційної роботи	До 20.01.2022	20.01.2022
5	Представлення закінченої випускної кваліфікаційної роботи на кафедрі	До 21.01.2022	21.01.2022
6	Підготовка письмового відгуку на випускні кваліфікаційну роботу	До 22.01.2022	22.01.2022
7	Зовнішнє рецензування ВКР	До 22.01.2022	22.01.2022
8	Проведення попереднього захисту випускних кваліфікаційних робіт	21-23.01.2022	21-23.01.2022

10	Вирішення питання про допуск випускної кваліфікаційної роботи до захисту	До 25.01.2022	До 25.01.2022
11	Направлення випускної кваліфікаційної роботи із зовнішньою рецензією у ЕК для захисту	За графіком	За графіком

6. Дата видачі завдання « 11 » грудня 2021 р.

7. Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

Льїна А.О.

(прізвище, ініціали, підпис)

8. Гарант освітньої програми Головня Ю.І.

(прізвище, ініціали, підпис)

9. Завдання прийняв до виконання студент Островський М.С.

(прізвище, ініціали, підпис)

10. Відгук наукового керівника випускної кваліфікаційної роботи (проекту):

Випускна кваліфікаційна робота написана на актуальну тему. Студентом розглянуто процес зародження інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання в Україні після здобуття незалежності. Тут студент націлює увагу на проведенні ретроспективного аналізу інвестиційної діяльності в Україні, починаючи із введенням в дію нормативно-правових актів і закінчуючи діяльністю тих чи інших підприємств, установ та організацій. Значною перевагою у роботі є здійснення студентом ґрунтового аналізу інвестиційної діяльності в Україні із виділенням факторів впливу на діяльність підприємств-інвесторів. Тут студент надав ґрунтовне пояснення щодо необхідності проведення державою ефективної інвестиційної політики, в рамках якої потребується поліпшувати внутрішній потенціал країни, де визначну роль відіграють національні виробники. Спираючись на сайти Державної служби статистики України, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку та інші офіційні сайти інвестиційних компаній, студент провів зіставлення показників між ВВП, іноземними інвестиціями, капітальними інвестиціями, а також показниками інвестиційної діяльності банківського та небанківського секторів. Поєднавши все в єдине ціле, студент зміг все розкласти по полицях з приводу взаємовпливу показників один на одного, і, отже, визначити основні проблеми ефективності проведення державної інвестиційної політики в Україні.

На основі проведеного у роботі аналізу студентом надано пропозиції щодо удосконалення нормативно-правових засад державної інвестиційної політики в Україні в основі аналізу дієвості Закону України «Про інвестиційну діяльність» як основного нормативно-правового акту, регулюючого дану галузь. Також, у роботі охарактеризовано перспективи та реалії запозичення й застосування досвіду національної інвестиційної політики розвинених країн світу в Україні, де студент ретельно опрацював потенційні можливості застосування в Україні зарубіжного досвіду щодо поліпшення інвестиційного клімату.

Зміст випускної кваліфікаційної роботи підпорядкований поставленій у роботі меті. Робота має досить логічну структуру та відповідає вимогам оформлення. Проте у роботі наявні й окремі недоліки. Зокрема, у параграфі 2.1 студенту варто було б проаналізувати дієвість окремого нормативно-правового акту України, що регулює інвестиційну діяльність, а не лише надати огляд положень Закону України «Про інвестиційну діяльність». Враховуючи те, що в роботі пророблено аналіз узагальнених показників як факторів впливу на інвестиційний процес, варто було б проаналізувати і відповідні нормативно-правові акти, що регулюють характер впливу цих факторів. Це, зокрема, Закон України «Про режим іноземного інвестування». У параграфі 2.2 варто було б не лише оглянути процес іноземного інвестування на територію України з боку зарубіжних країн із виокремленням перспективних напрямків врегулювання інвестиційної діяльності з боку держави в Україні. Тут доцільним було б вказати найперспективнішу країну для запозичення досвіду поліпшення інвестиційного клімату в Україні із наданням ґрунтовного роз'яснення.

В цілому робота відповідає встановленим вимогам, написана на науковому рівні, є авторським самостійним дослідженням, повністю розкриває обрану студентом тему та допускається до захисту.

Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

(підпис, дата)

Відмітка про попередній захист Головня Юлія Ігорівна

(ПІБ, підпис, дата)

11. Висновок про випускну кваліфікаційну роботу (проект):

Випускна кваліфікаційна робота (проект) студента Островського М.С.

(прізвище, ініціали)

може бути допущена до захисту екзаменаційній комісії.

Гарант освітньої програми): Головня Юлія Ігорівна

(прізвище, ініціали, підпис)

Завідувач кафедри: Новікова Наталія Леонідівна

(підпис, прізвище, ініціали)

«25» січня 2022 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ	5
1.1. Зародження інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання в Україні після здобуття незалежності	5
1.2. Аналіз ефективності механізмів формування та реалізації державної інвестиційної політики в Україні	9
РОЗДІЛ 2. УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ	18
2.1. Удосконалення нормативно-правових засад державної інвестиційної політики в Україні	18
2.2. Перспективи та реалії запозичення й застосування досвіду національної інвестиційної політики розвинених країн світу в Україні	23
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	32
ДОДАТКИ	35

ВСТУП

Актуальність теми. На нинішньому етапі розвитку України і стану її економіки важливу роль відіграє державна інвестиційна політика органів виконавчої влади. Хочеться відзначити, що державні інвестиції в національну інфраструктуру, в економіку, а також зарубіжна інвестиційна діяльність є складовими і значними чинниками діяльності Кабінету Міністрів України на шляху зміцнення економічного становища всередині країни та залучення внутрішніх і зовнішніх інвесторів як приватних, так і інституціональних до процесів економічного розвитку України.

Так, інвестиції – це операції, цілями яких є детальний аналіз ситуації, збереження вкладених коштів і отримання прийняттого доходу [2, с. 24]. Вони являють собою комплекс фінансових, майнових, а також інтелектуальних цінностей, які інвестуються в об'єкти діяльності, в результаті чого утворюється продукт/прибуток, а також досягається соціальна користь. Крім того, інвестиції – витрати на розширення, створення, оновлення оборотного капіталу, а також пов'язані з цими зміни основного капіталу [4, с. 101]. Враховуючи те, що в період трансформації економіки України інвестиції починають збільшувати свою значущість, вирішальна роль в організації інвестиційної діяльності належить державі, яка має обґрунтовано формувати державну інвестиційну політику з урахуванням усіх особливостей національної економіки, застосовуючи економічні, організаційно-правові, науково-технічні та інші заходи, націлені на створення комфортного інвестиційного клімату і, отже, підвищення ефективності національної економіки [23, 24]. Відповідно, актуальна проблема поліпшення інвестиційного клімату в країні стоїть перед державою в рамках регулювання відносин між суб'єктами інвестиційної діяльності.

Метою дослідження є визначення особливостей та напрямів удосконалення державної політики інвестиційного розвитку в Україні. Для досягнення поставленої у роботі мети необхідно виконати наступні завдання:

- проаналізувати сферу державної інвестиційної політики України;
- оцінити сучасний стан та проблеми в державній інвестиційній політиці як частині економічної політики держави;
- охарактеризувати механізми та способи реалізації політики органів виконавчої влади на ринку капіталів та ресурсів;
- сформулювати пропозиції щодо визначення напрямів удосконалення та ефективної політики державного інвестування.

Об'єктом дослідження є процес формування та реалізації державної політики інвестиційного розвитку в Україні.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та прикладні основи державної політики інвестиційного розвитку в Україні.

Методологія дослідження. Для вирішення визначених завдань, у процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження. Для аналізу політики України в державній інвестиційній політиці було використано дані Державної служби статистики України, аналітичні дані Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку України, дані українських та іноземних інвестиційних компаній. Механізми взаємодії на ринках капіталів та ресурсів було охарактеризовано за допомогою статистичних даних, даних минулих періодів.

Практична цінність результатів дослідження знайшла своє відображення у наданні практичних рекомендацій для ефективнішого проведення національної державної інвестиційної політики. Результати проведеного дослідження можуть бути використані в практичній площині національної стратегії та політиці державних інвестицій.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел (30 найменувань), одного додатка. Основний зміст роботи викладено на 24 сторінках комп'ютерного тексту. Робота містить шість рисунків.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

1.1. Зародження інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання в Україні після здобуття незалежності

Україна, здобувши незалежність, у практичній перебудові економіки, прийняла не кращі теоретичні напрями розвитку національної економіки. Сучасна неоліберальна теорія, проголошуючи практично необмежену свободу особистості, перевищуючи роль і значення приватної власності в забезпеченні ефективної економіки, а також роль держави мала б бути зведена до функції охоронця та наглядача чи регулятора. Можна вважати, що в період перехідної економіки ці припущення були зроблені поспішно. Навпаки в період відходу від планової економіки до ринкової роль держави має бути більш активною і сучасною. Прийнявши як головний напрям у перетворенні економіки неоліберальні положення, рекомендовані «Вашингтонським консенсусом» та Міжнародним валютним фондом (МВФ), Україна отримала не кращі результати економічної діяльності за останні 30 років.

Так, за даними Державної служби статистики України [14], ВВП на душу населення за цей період впав до 70 %. За даними Міністерства економіки України [17], за кордоном постійно працюють 3,5 млн громадян України, а в сезонні періоди чисельність заробітчан досягає 9 млн чоловік. При чисельності працездатних громадян 17 млн. чол. За оцінками Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР), грошові перекази заробітчан в Україну складають 8,5% річного бюджету країни. З 90-их і початку 2000-их років економіка України перебувала в плачевному стані, падіння основних економічних показників було її характерною рисою, це також відобразалося на рівні життя мільйонів громадян [26]. Така ситуація не може довго тривати. Є очевидним, що тоді потрібна була зміна парадигми розвитку національної економіки. І одним із важливих факторів в нових економічних умовах, для

молодї держави, є фондовий ринок і ринок капіталів. Ці ринки дають можливість компаніям залучати додаткові кошти для фінансування і розширення власного бізнесу, а інвесторам частку в капіталі підприємств з відповідними дивідендами.

Початком зародження та створення національного ринку капіталів, стало прийняття та введення в дію низки Законів України, зокрема «Про цінні папери і фондовий ринок», «Про приватизаційні папери», «Про банки і банківську справу». Цього ж часу ми бачимо появу перших українських акцій і перших торговців цінними паперами. У 1995 році у Верховній Раді України народжується постанова «Про Концепцію функціонування і розвитку фондового ринку в Україні».

Важливим етапом в історії державних інвестицій є створення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку України (НКЦПФР), яка була утворена 12 червня 1995 року на меті комплексного правового регулювання ділових відносин, що виникають на ринку цінних паперів, забезпечення захисту прав інвесторів та держави, а також запобігання зловживань чи порушень на національному ринку капіталів. В своїй роботі, НКЦПФР керується Конституцією України, законами України, постановами Верховної Ради України, указами Президента України та актами Кабінету Міністрів України. Метою діяльності НКЦПФР є створення умов для якісної та ефективної роботи ринку капіталів із застосуванням своїх регуляторних та наглядових функцій. Місією НКЦПФР є забезпечення реалізації державної політики на ринку капіталів в Україні і здійснення правового забезпечення та регулювання відносин на цьому ринку [26].

Відтак, поживлення законодавчої діяльності у сфері цінних паперів відбулося після прийняття Указу Президента України «Про державну комісію з цінних паперів і фондового ринку» від 12.08.1995 р. [26].

Наступного року, а саме 30.10.1996 було прийнято Закон України «Про державне регулювання ринку цінних паперів України». Також, корисним для

розвитку ринку капіталів став Закон України «Про внесення змін і доповнень до Закону України «Про цінні папери і фондову біржу»» від 09.07.1996 р.

В 2001 році вже можна було бачити діяльність 6 бірж і 2-ох торговельно-інформаційних систем. Ще одним імпульсом до розвитку фондового ринку була започатковано роботу «Української біржі», яка впроваджувала ринок заявок на торгівлю інвестиційними активами. А вже з 2002 року ми спостерігаємо чітке домінування двох фондових майданчиків: Українська міжбанківська валютна біржа (УМВБ) і Акціонерне товариство «Фондова біржа Перша Фондова Торговельна Система» (АТ «Фондова біржа ПФТС»), частка яких на той момент склала майже 98.11% [26].

Варто зазначити, що на національному фондовому ринку існують певні фундаментальні проблеми: низька ліквідність, малий відсоток міцних, стабільних, добре розвинутих компаній та актор довіри інвесторів і бізнесу між собою, державою та ринком капіталів в Україні. Це означає, що український фондовий ринок є вкрай все ще недорозвиненим, де важко реалізувати довгострокові інвестиційні стратегії.

Так, згідно рис. 1.1, позитивна тенденція на графіку вище показує поступове поліпшення взаємовідносин по лінії підприємець-держава.

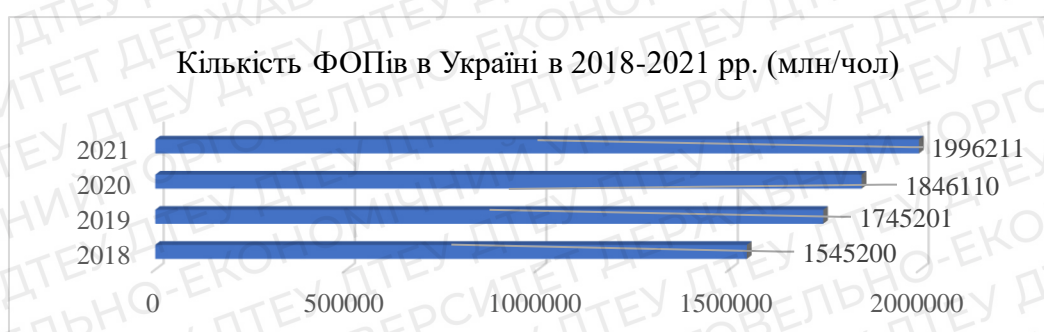

Рис. 1.1. Кількість фізичних осіб – підприємців в Україні за 2018-2021 роки

Джерело: складено автором за [25]

За даними організації Опендатабот [25] в 2018 році кількість фізичних осіб – підприємців (ФОП) в Україні становила 1545200 млн чоловік, в 2019

році – 1745201 млн чоловік, в 2020 році – 1846110 млн чоловік, в 2021 році – 1996211 млн чоловік.

Слід підкреслити, що за останні роки важливими є зрушення як в законодавчому плані, так і в плані розвитку і діяльності національного бізнесу. Передусім, Україна має реалізувати внутрішній інвестиційний потенціал і цьому має передувати нормотворча, організаційна, інформаційно-роз'яснювальна робота. Вже протягом всього періоду впровадження реформ в економіці чимало сказано про важливість розвитку в країні малого та середнього бізнесу, стан якого в дійсності залишається проблематичним. Причини полягають не в закладених параметрах даної галузі, які поступово стають кращими, в першу чергу в структурі українського малого бізнесу, його сфокусованості на діяльності посередництва, роздрібності та майже відсутньої дієвої співпраці з підприємствами більших масштабів. Незважаючи на те, що малими вважаються 90% всіх зареєстрованих приватних підприємств, їх питома вага у ВВП не перевищує 12-14% [19, 20, 26].

За останні десятиліття в країні відбулися суттєві зрушення у розвитку в секторі малого бізнесу, але разом з тим, залишаються чинники, які гальмують потенційний розвиток, зокрема обмеженість внутрішнього попиту, регулярна наявність криз на внутрішньому ринку і нестабільність економіки, нестача вільних фінансових коштів для розвитку й розширення, низький управлінський рівень, часті зміни в законодавстві.

Також, можна виділити певні недоліки малих та середніх підприємств: нестабільність доходів у підприємницькій діяльності внаслідок як внутрішніх, так і зовнішніх чинників (політична ситуація, стан економіки, зміни в законодавстві); обмеженість джерел фінансування й труднощі в отриманні кредитів, а також високі відсотки по них; часте розорення й закриття фірм; висока залежність від держави, системи підтримки малого та середнього бізнесу, конкуренції з великими компаніями [27]. Для ефективного розвитку малого підприємництва в Україні необхідно створити механізм якісної взаємодії між державою та підприємницьким сектором. Становлення малого

бізнесу і розвиток цих підприємств – це довгий шлях, який має поступову етапність, ґрунтуючись на економічних реаліях, існуючих проблем на макро- і мікрорівнях.

Таким чином, за своєю природою малий та середній рівень орієнтований на оптимізацію використання доступних ресурсів, особливо що стосується фінансування та інвестиційної діяльності. Варто підкреслити, що саме по структурі ресурсів, що мають у доступі, визначаються як видова будова малого підприємництва, так і особливості його фінансування. Налагодження дієздатної мережі малих підприємств в структурі національної економіки, яка страждає від масштабного дефіциту споживчих, фінансових, організаційних, інформаційних чи інших обмежених ресурсів, даватиме поштовх для розвитку української економіки, підвищення рівня життя громадян й не менш важливо налагодження діалогу й довіри між бізнесом та державою.

1.2. Аналіз ефективності механізмів формування та реалізації державної інвестиційної політики в Україні

Є очевидним, що вирішальна роль в організації державної інвестиційної діяльності належить державі, яка має обґрунтовано формувати інвестиційну політику країни з урахуванням своїх особливостей української економіки. Варто зазначити, що інвестиційна політика є загальнонаціональною, спонукає і дає можливість максимально використовувати наявний внутрішній ресурсний потенціал для виконання короткострокових та довгострокових цілей і завдань економічного і соціального розвитку, а також якісно зацікавити й залучати в ці процеси іноземних інвесторів.

Проблемам теоретичного обґрунтування та опрацювання рішень в практичній площині в області розвитку інструментів та механізмів державного регулювання інвестиційних процесів в сучасних умовах господарювання присвятили праці такі відомі вчені-практики, як Г. Бенджамін [2], Л. Бушовська [3], А. Дамодаран [1], Р. Квасницька [11], Д. Міллер [4], Л. Новікова [12], М. Панков [28], О. Савіцька [30], М. Садов'як [29].

Так, аналіз економічної літератури в області інвестицій показав, що до теперішнього часу серед вчених-економістів і практиків немає консолідованої думки з приводу розкриття сутності та основних позицій інвестиційної політики країни. У найзагальнішому сенсі, інвестиційна політика держави є комплексом дій учасників економічних відносин із створенням умов розширеного і простого відтворення ресурсів капіталу в певному секторі економіки, чи регіоні або держави в повному сенсі. В той же час природа інвестиційної політики полягає у функціонуванні та відтворенні основних фондів невиробничих і невиробничих галузях, їх модернізації та розширенні.

Досліджуючи проблематику інвестування, хотілося б зазначити, що державну інвестиційну політику варто розглядати як комплекс дій і розвитку інвестиційної діяльності та її перспективи для залучення ресурсного потенціалу до процесу відтворення, створення комфортних умов для вкладення цих інвестицій, забезпечити стійке соціально-економічного становлення країни. Тут слід підкреслити, що державна інвестиційна політика виражає собою визначення кількісних і структурних потреб в інвестиційних ресурсах, збільшенні джерел фінансування, вибір пріоритетних напрямів фінансування та формування якісних пропозицій для залучення інвестицій. Така позиція передбачає широке поле діяльності держави в інвестиційній сфері як чинника проведення власної інвестиційної активності, так і регулятора системи факторів, що визначають інтенсивність і ефективність інвестиційної діяльності інших суб'єктів і господарств.

Більш точніше інвестиційна політика країни трактується як набір заходів, що забезпечують формування сприятливого внутрішнього інвестиційного клімату та підприємницького середовища в країні. Разом з тим, досліджуючи сутність політики і роль держави у сфері інвестування, необхідно взяти до уваги, що інвестиційна політика держави є складовою економічної політики держави в цілому, що націлена на балансування внутрішньо інвестиційних процесів в Україні.

Разом з тим, досліджуючи сутність політики і роль держави в інвестиційній сфері, необхідно взяти до уваги, що державна інвестиційна діяльність є складовою економічної політики держави в цілому, яка націлена на балансування внутрішньо інвестиційних процесів в Україні. Державна інвестиційна політика є важливою складовою, що проводиться державою у вигляді чітких національних інвестиційних програм чи проектів, а також становлення структури та масштабів інвестиційних напрямів їх використання, джерел отримання інвестиційних ресурсів.

Варто зазначити, що нормативно-правова база, що регулює інвестиційний процес в Україні, не розкриває у повній мірі поняття «інвестиційна політика». Так, Законом України «Про інвестиційну діяльність» [8] передбачено визначення поняття «державне регулювання інвестиційної діяльності». При цьому, варто наголосити, що держава регулює інвестиційну діяльність, реалізуючи економічну, науково-технічну і соціальну політику, виходячи із цілей і показників економічного і соціального розвитку країни, державних/регіональних програм розвитку економіки, державного та місцевих бюджетів, зокрема тих, що передбачені на надання інвестиційної підтримки. Відповідно, державне регулювання процесу інвестування включає управління державними інвестиціями, регулювання умов інвестування та контроль за їх врахуванням з боку інвесторів та учасників інвестиційної діяльності. Таким чином, сутність державної інвестиційної політики полягає в тому, що вона є ключовим способом державного регулювання інвестиційного процесу.

На сьогоднішній день необхідність формування та реалізації державою ефективної інвестиційної політики зумовлюється ускладненням соціально-інституційної структури суспільства та її винятковою роллю у забезпеченні належного перебігу економічних і соціальних процесів. Це в першу чергу пов'язано із цілеспрямованим проведенням державою заходів щодо модернізації виробництва, забезпечення зростання ВВП і обсягів виробництва, соціальної стабілізації, забезпечення зайнятості населення та підтримки рівноважного стану національної економіки.

Враховуючи зазначене, виникає необхідність привести до прикладу розвиток національної економіки, що відображається у реальному ВВП України за кварталні періоди 2016-2021 років (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Тенденції зміни реального ВВП в Україні за кварталні періоди 2016-2021 роки, % [14]

Як бачимо, у III кварталі 2021 року у вимірі реального ВВП України відбулося зростання на 2,7% у вимірі року. Якщо ж порівняти з кварталом попереднім – на 1,5% у сезонно скоригованому плані. Про це свідчать дані, опубліковані Державною службою статистики України [14]. Як і було подано в прогнозі, у III кварталі тривало поступове відновлення економіки після кризи 2020 року. В той же час, фактичне зростання реального ВВП у вимірі року виявилось нижчим за оцінку Національного банку України, опублікованому в жовтневому звіті про інфляцію (4% р/р). Відступ від прогнозу обумовилося насамперед повільнішим збиранням пізніх технічних та зернових культур, а також слабким глобальним попитом на продукцію гірничо-металургійного комплексу та високими цінами на енергоносії у світі [18].

Варто врахувати, що реалізація державної інвестиційної політики відображається гнучкою системою інвестиційних цілей, завдань і механізмів їх реалізації, а також забезпечення економічного і соціального розвитку у майбутньому. З одного боку, це дозволяє державі реалізовувати свої функції, сприяючи економічному зростанню, з іншого – здійснювати продуктивну координацію роботи державних та недержавних інституцій в напрямку

забезпечення ефективності виробництва і формування необхідної якості соціального середовища [1, с. 333].

Враховуючи те, що характер інвестиційної політики визначається активністю державного втручання в економічні процеси, ступенем поглибленості даної політики з іншими державними інституціями (включаючи податкову, фінансово-кредитну, амортизаційну, ліцензійну, цінову політики, політику доходів і зайнятості, політику залучення іноземних інвестицій, а також правове поле та загальний адміністративний устрій), доцільним було б здійснення загального аналізу капіталовкладень в Україні протягом останніх років. Тут хотілося б звернути увагу на аналіз здійснення капітальних інвестицій в Україні за 2017-2020 роки (рис. 1.3).

Спостерігається тенденція спаду, що зумовлено зовнішньоекономічною ситуацією і пандемією COVID-19, яка не обійшла і Україну.

Рис. 1.3. Капітальні інвестиції в Україні за 2017-2020 роки, млрд грн

Джерело: складено автором за [14]

Досліджуючи сьогоденний економічний стан України, можна помітити, що він сформований обмеженими внутрішніми фінансовими ресурсами, а політика в сфері інвестицій — пріоритетністю в інтересах до іноземних інвестицій. Як приклад можна спостерігати надходження іноземних інвестицій в економіку України за період з 2014 по 2017 роки (рис. 1.4).

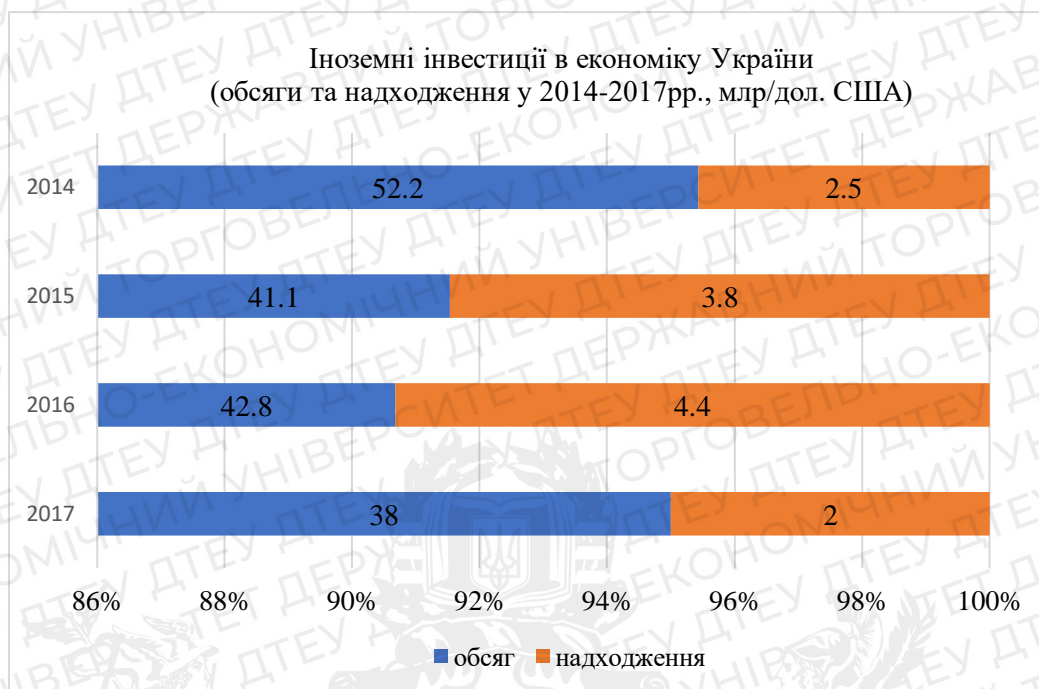

Рис. 1.4. Обсяги та надходження іноземних інвестицій в економіку України у 2014-2017 роках, млрд дол. США

Джерело: складено автором за [14]

Однак все це є не довговічним і змінюється поступово для внутрішніх інвесторів, які сподіваються на вагомий підтримку з боку держави. Є очевидним, що найсуттєвішою відповіддю на ці виклики є реформи та лібералізація в інвестиційній сфері, активізація інвестиційної політики ряду органів державної влади, зокрема Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку України (НКЦПФРУ), безпосередньо Кабінету Міністрів України, Національного банку України (НБУ), а також бізнес-середовища.

Хочеться підкреслити, що 2020-2021 роки показали, що Україна має високий людський внутрішній потенціал. Громадяни хочуть і можуть інвестувати в свою країну, тому варто поліпшувати як внутрішній, так і зовнішній інвестиційний клімат, створювати додаткові можливості інвесторам, дерегулювати і вдосконалювати національне законодавство в площині доступу до ресурсів, їх розширенні та реінвестицій аби створювати додану вартість продукції, випускати продукцію високої якості, працювати над покращенням управлінських рішень, процедур та політик.

Однак в сучасній економіці незалежної України відчувається гостра нестача саме інвестиційного капіталовкладення. Це пояснюється обширними потребами у значних фінансових і матеріальних ресурсах з метою проведення успішних реформ економічної системи для подолання сучасної економічної кризи в Україні. Відповідно, збільшення обсягу капіталовкладень є для України найближчою ціллю реалізації інвестиційної політики. У цьому разі важливим є досягнення зменшення питомої ваги державних капіталовкладень (яка залежить від ступеня роздержавлення та приватизації економіки), а також збільшення інвестицій приватних підприємств за рахунок власних коштів. Тут в основі інвестиційної політики має стати проведення структурних реформ, перерозподіл коштів на користь наукомістких галузей (зокрема електроніки, створення космічної техніки, машинобудування, кораблебудування), економічна конверсія виробництва. Поряд із цим, потрібно виявити найшвидшу економічну і соціальну віддачу інвестицій на шляху переходу до нових структур, зміни масштабів суб'єктів господарювання, а також їхньої цільової переорієнтації на реалізацію соціальних програм.

Проблема формування інвестиційного потенціалу є дуже актуальною для України, де вирішальну роль в цьому процесі повинна відігравати банківська система. Враховуючи те, що інвестиційні джерела у світі є обмеженими, країни з перехідною економікою відчувають це дуже гостро. Теоретично інвестиційні ресурси включають в себе заощадження населення і держави, коштів підприємств, іноземних інвесторів, рух яких забезпечують фінансові посередники. В Україні це здебільшого банки, так як через їхні канали рухається майже 90% ресурсів фінансових ринків.

Так, в Україні амортизаційний фонд, що мав би відігравати роль інвестиційного джерела на виробництві, не може забезпечити навіть процес простого відтворення через непродуману амортизаційну політику з боку держави. Значне зниження реальної вартості основних засобів не дає підприємствам можливості накопичувати інвестиційні ресурси. Прибуток, який у всіх країнах світу виступає засобом розширеного відтворення і є одним

з найменш ризикових джерел інвестування, в Україні також не виконує своєї ролі. З двох економічних функцій, а саме стимулювання комерційної діяльності й розширення виробництва, на українських підприємствах виконується в кращому випадку лише перша, так як понад 55% українських суб'єктів господарювання є збитковими, 42% – низькорентабельними [23, 24].

Слід зазначити, що позитивний вплив наявних джерел на нарощування інвестиційного потенціалу України досить слабо відчувається. В Україні ще створюються умови для підвищення довіри інвесторів до державної економічної політики. Інвестиційний ринок формується у дуже повільному темпі, що є досить недостатнім для забезпечення сталого розвитку країни. Вирішенню даної проблеми покликана сприяти, насамперед, банківська система, завдяки якій можна спрямувати кошти у необхідне для країни русло. Тут саме банківська система спроможна до активізації інвестиційного процесу. Обмеженість інвестиційних пропозицій унеможливує вирішення проблем інтенсифікації виробництва, сприяючи зниженню рівня конкурентоспроможності української продукції на інвестиційному ринку та гальмуванню ринкових перетворень в країні. Низький рівень інвестиційної активності суб'єктів ринкової економіки значно негативно відображається на функціонуванні як банківської системи, так і економіки країни в цілому.

На етапі становлення ринкових відносин проблеми залучення інвестицій варто було б вирішувати шляхом фінансової оренди, до якої відноситься лізинг. Оскільки у світі відбувається постійне зростання обсягів лізингових операцій, банківська система могла б надати суттєвої допомоги розвитку і становленню лізингу в Україні. На сьогоднішній день це є одним з найперспективніших джерел формування інноваційної політики держави.

Загальновідомим є те, що інвестиційна активність та економічне зростання є двома взаємопов'язаними і взаємозалежними процесами між собою. В Україні ринкові перетворення не є можливими без вкладення значних обсягів інвестицій. В той же час, економічна криза зумовлює гостру нестачу фінансових ресурсів, через що суттєво зростає роль банківської

системи, що є головним акумулятором інвестиційних ресурсів і важелем підвищення рівня інвестиційної привабливості країни в цілому та окремих галузей економічної діяльності.

Крім того, одним з найважливіших завдань на найближчі роки є кардинальна зміна економічної ситуації за рахунок відновлення промислового виробництва. В Україні, реалізуючи промислову політику, державі варто враховувати необхідність застосування стимулів інвестиційного процесу, націлюючись на структурну перебудову промислового сектору. В даному разі слід розірвати замкнене коло, яке утворилося через недостатнє інвестування економіки, що провокує додаткове падіння виробництва. А це, в свою чергу, призводить до скорочення інвестиційних ресурсів держави та власних коштів суб'єктів господарювання, передбачених на інвестування.

Таким чином, проведений аналіз дозволив встановити, що державна інвестиційна політика в Україні є неефективною. Для підвищення рівня ефективності реалізації інвестиційної політики державі необхідно сприяти активізації інвестиційного процесу шляхом створення пільг і зняття обмежень стосовно інвестиційної діяльності, зокрема банків та іноземних інвесторів. Це, в свою чергу, потребує внесення змін до нормативно-правової бази України, що регулює інвестиційну діяльність; забезпечення належних умов для інвестиційно-активних підприємств, зокрема з іноземними капіталом; налагодження сприятливого середовища для прибуткового функціонування капіталів як для українських, так і для іноземних інвесторів залежно від типології інвестицій за відповідними ознаками (додаток А); сприяння процесу приватизації; дотримання курсу євроінтеграції, ефективно вивчаючи і впроваджуючи передовий досвід інвестування.

РОЗДІЛ 2

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

2.1. Удосконалення нормативно-правових засад державної інвестиційної політики в Україні

Як було зазначено, невід'ємним компонентом стійкого економічного зростання будь-якої цивілізовано функціонуючої економічної системи є державна інвестиційна політика, що сприяє припливу капіталу в економіку країни. Неможливо розглянути процес формування інвестиційної політики без дослідження її концептуальних засад в рамках обґрунтування форм, методів і інструментів та виявлення факторів впливу на її ефективність. Тут одним з найбільш дієвих інструментів державної інвестиційної політики є правове забезпечення проходження інвестиційного процесу, в основі чого лежить регламентація створення сприятливого інституційно-правового механізму для суб'єктів інвестиційної діяльності. Сюди входить прийняття законів та положень, що регулюють інвестиційну діяльність, та контроль за їх виконанням. Законодавчою базою закріплюються юридичні принципи інвестування, яких зобов'язані дотримуватися всі суб'єкти інвестиційної діяльності. В Україні інвестиційна діяльність регулюється шляхом прийняття Верховною Радою України законів, видання указів Президента України, розробки та затвердження нормативно-правових актів Уряду (постанов, розпоряджень Кабінету Міністрів України). В свою чергу, закони і підзаконні нормативно-правові акти визначають об'єкт та зміст регулювання [28].

Так, державне регулювання є сукупністю інструментів, якими органи державної влади в межах чинного законодавства та у відповідності до покладених на них повноважень здійснюють вплив на процес функціонування конкретної сфери суспільного життя. Разом з тим, державне регулювання інвестиційної діяльності здійснюється з метою реалізації економічної, науково-технічної і соціальної політики, виходячи з цілей розвитку країни,

державних і регіональних програм розвитку економіки, державного/місцевих бюджетів (зокрема передбачених обсягів надання інвестиційної підтримки).

В Україні правовий режим інвестування визначає національне законодавство та ряд підзаконних нормативно-правових актів. Це, зокрема, Конституція України, Господарський, Цивільний, Бюджетний та Податковий кодекси України, Закони України «Про інвестиційну діяльність», «Про режим іноземного інвестування», «Про внесення змін до деяких законів України з метою усунення випадків ухилення окремих підприємств, створених за участю іноземних інвесторів, від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)», «Про інститути спільного інвестування», «Про інноваційну діяльність», «Про усунення дискримінації в оподаткуванні суб'єктів підприємницької діяльності, створених з використанням майна та коштів вітчизняного походження», «Про стимулювання розвитку регіонів», «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки», «Про першочергові заходи щодо запобігання негативним наслідкам фінансової кризи та про внесення змін до деяких законодавчих актів України» та ін.

Вказані вище нормативно-правові акти спрямовані на вдосконалення регулювання відносин у інвестиційному середовищі, де кожен суб'єкт інвестиційної діяльності має свій власний предмет та мету. Ця розгалужена система свідчить про вжиття державою заходів створення в Україні належних умов здійснення інвестування на основі закріплення певних принципів і правил його здійснення .

Так, відповідно до ч. 1 ст. 12 Закону України «Про інвестиційну діяльність», держава регулює сферу інвестування шляхом прямого управління інвестиціями, регулювання умов протікання стадій інвестиційного процесу (застосування непрямих засобів впливу на інвестиційний процес, зокрема надання податкових пільг, регулювання кредитних ставок) та контролю за законністю здійснення інвестицій. Для того, щоб забезпечити сприятливий і стабільний режим інвестування, державою встановлюються гарантії захисту інвестицій [5, 8].

Не дивлячись на встановлення напрямів регулювання інвестиційної діяльності в Україні, зокрема системи оподаткування і кредитування, надання фінансової допомоги (дотації, субсидії, бюджетні позики), державних норм і стандартів, застосування антимонопольних заходів, роздержавлення та приватизації майна, умов використання природних ресурсів, формування та реалізації політики ціноутворення, проведення державної експертизи інвестиційних програм і проектів будівництва [8], такі напрями далеко не завжди діють на користь інтересів громадянського суспільства. Відповідне українське законодавство є нестабільним, оскільки нормативно-правові акти зазнають постійних змін через неузгодженість щодо їх прийняття. В процесі розроблення проектів нормативно-правових актів одні з них приймаються, інші відміняються або знаходять відображення своїх положень в інших нормативно-правових актах [5, 6, 7, 8, 9, 10].

Слід зазначити, що основним результатом реалізації ефективної інвестиційної політики в умовах функціонування ринкової моделі економіки повинно стати накопичення інвестиційного капіталу, що диверсифікований за формами і видами джерел фінансування з перевагою приватних інвестицій над державними; збільшення кількості суб'єктів і об'єктів інвестування; розвиток інвестиційного ринку та його інституцій, що забезпечують реалізацію інвестиційних попиту і пропозиції, мобілізацію вільних коштів з їх подальшим інвестуванням у реальний сектор економіки [21]. Тут яскравим прикладом може слугувати динаміка надходження прямих іноземних інвестицій (ПІІ) у банківський та небанківський сектори економіки України (рис. 2.1).

Так, за період з 2010 по 2013 роки небанківський сектор порівняно домінує над банківським за одержанням ПІІ. Однак у I кварталі 2014 року відбулося різке падіння надходження ПІІ у небанківський сектор. Разом з цим, у I кварталі 2016 року відбулось різке зростання надходження ПІІ у банківський сектор, а в кінці I кварталу 2017 року надходження ПІІ у банківський сектор різко зменшились. Це ще раз підтверджує необхідність удосконалити відносини між банківськими та небанківськими установами.

Рис. 2.1. Надходження прямих іноземних інвестицій у небанківський та банківський сектори економіки України у 2014-2017 роках, млн дол. США [13]

Враховуючи те, що на сучасному етапі економічних перетворень економічна система України гостро відчуває дефіцит фінансових ресурсів, країна вкрай необхідні фінансові та матеріальні надходження, які б задовольнили потреби суспільства. Так, перші можуть бути використані в якості капіталовкладень, спрямованих на стабілізацію економіки країни шляхом виходу з економічної кризи і надання вагомої віддачі у разі спрямування у пріоритетні галузі економіки з урахуванням придбання других.

Відповідно, державна інвестиційна політика в кожній країні повинна відповідати загальнонаціональним стратегічним цілям і інтересам, де без винятку залишається і Україна. В такому разі, удосконалення нормативно-правової бази України має передбачати внесення змін, в основі яких повинно лежати стратегічне завдання країни – забезпечення сталого розвитку економіки і, отже, поліпшення добробуту населення шляхом розробки та реалізації інноваційної моделі інвестування. Це потребує формування інституційного середовища, що має бути сприятливим для інвестиційних процесів, що обумовить внесення змін до нормативно-правових актів, які

регулюють інвестиційну діяльність в Україні. Зокрема, рішення щодо надання державної підтримки має передбачати нормативи прогнозних показників економічного і соціального розвитку із постійним внесенням змін залежно від умов потреб населення, що відображають розвиток певних галузей економічної діяльності. В рамках затверджених програм економічного і соціального розвитку процес розробки, затвердження і виконання державних/місцевих цільових науково-технічних і комплексних програм має протікати на у відповідності до техніко-економічних обґрунтувань доцільності запланованих інвестицій.

В такому разі, приймаючи рішення щодо внесення змін до діючих положень нормативно-правових актів у сфері регулювання інвестиційної діяльності, державі необхідно враховувати фактори впливу на ефективність реалізації інвестиційної політики. Це, зокрема:

- рівень економічного зростання;
- структурне реформування національної економіки;
- потенційні можливості фінансових установ, підприємств-виробників та органів публічної влади;
- рівень науково-технологічного розвитку;
- рівень розвитку інститутів ринкової інфраструктури;
- рівновага попиту та пропозиції на інвестиційному ринку;
- рівень інфляції;
- коливання валютного курсу;
- рівень розвитку інноваційної інфраструктури [6; 30].

Все це сприятиме збільшенню обсягу інвестування за рахунок різних джерел, їх ефективному використанню та визначенню пріоритетних напрямів інвестування. Відповідно, покращення інвестиційного клімату в Україні вимагає підвищення рівня інвестиційної привабливості для іноземних інвесторів [22].

Як бачимо, загалом в Україні сформоване поле регулювання відносин між суб'єктами інвестиційної діяльності, яке є складним та включає значну

кількість нормативно-правових актів і міжнародних договорів, учасником яких є Україна. Однак казати говорити про цілісну та взаємоузгоджену систему законодавства у сфері інвестування ще передчасно, так як воно потребує суттєвих удосконалень. Особливістю українського інвестиційного законодавства є те, що окремі аспекти у сфері інвестування регулюються в тому числі й нормами господарського, податкового, валютного, банківського, фінансового, митного, цивільного та земельного законодавства; нормативно-правовими актами про приватизацію, підприємництво, інноваційну діяльність, цінні папери та фондовий ринок, концесії та ін. Більш того, українське законодавство, що регулює інвестування, є нестабільним, оскільки відповідні нормативно-правові акти зазнають постійних змін. В такому разі українська нормативно-правова база у сфері інвестування є дуже складною, багаторівневою та забюрократизованою і в умовах високого рівня корупції створює ризики для формування та реалізації ефективної державної інвестиційної політики.

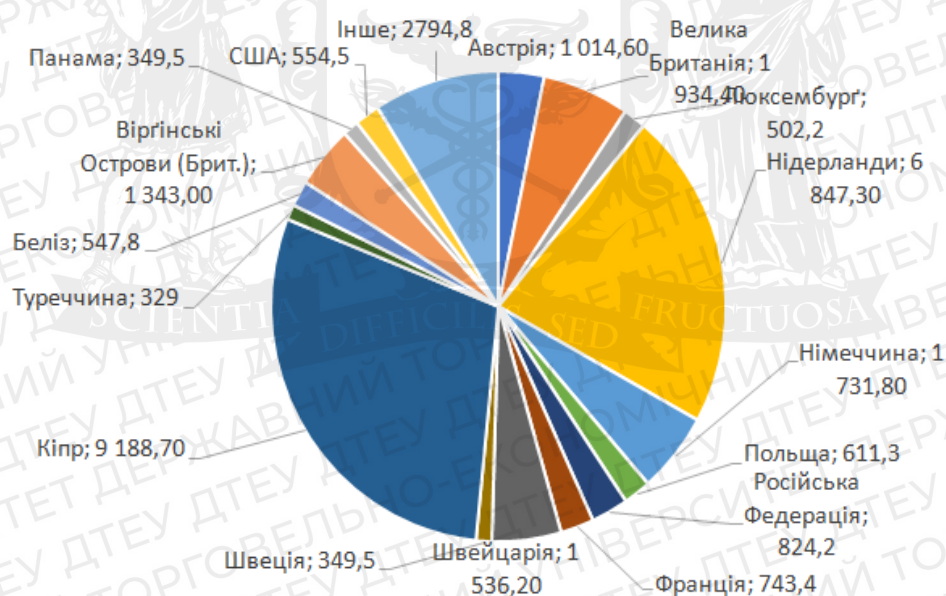
2.2. Перспективи та реалії запозичення й застосування досвіду національної інвестиційної політики розвинених країн світу в Україні

В умовах глобального світу та невизначеності в економічній сфері, важливості набуває дослідження зарубіжного досвіду розвитку інвестиційних політик інших країн світу. Важливим для подальшого розвитку інвестиційної діяльності в Україні є набутий досвід як країн G7 (США, Великобританія, Німеччина, Японія, Італія, Франція, Канада), так і ближчих сусідів (Угорщина, Польща), де ринкові та економічні процеси набули активного розвитку.

Вивчаючи світовий досвід, щодо розвитку інвестиційної активності підприємств, можна виділити основні напрями, що сприяють здійсненню інвестицій у країнах зі сталою економікою, основними факторами яких є амортизаційне та податкове стимулювання, підтримка і зацікавленість держави та розвиток інновацій. Розкрито можливості адаптації ефективних інструментів високорозвинених країн до сучасних умов та сформовано

напрями державного стимулювання ринку капіталів в Україні. За даними Національного банку України, протягом останнього десятиліття ділові очікування щодо інвестиційних видатків серед українських підприємців мали нерівномірну, однак загалом позитивну динаміку. Збільшення інвестиційних видатків протягом 2019 року продовжують очікувати суб'єкти господарювання майже всіх видів економічної діяльності. Найбільші очікування на зростання капітальних затрат на машини, інвентар і обладнання мали підприємства транспорту, зв'язку та будівництва (баланс очікувань – 38,8% та 36,8% відповідно), щодо виконання будівельних робіт – баланс очікувань підприємств будівництва становить 57,9% [22].

Варто привести статистичні дані Міністерства фінансів України за 2020 рік щодо інвестування українців за кордон (рис. 2.2).

рахунок зменшення оподатковуваних доходів підприємств на вартість зазначених інвестицій. У США і Канаді застосовують 20% податкових знижок на приріст інвестицій за умов, що додаткові інвестиції в НДДКР, на які поширюється пільга, не перевищуватимуть 50% суми витрат за певний період. Відповідно до законодавства Франції, підприємства можуть зменшити суму податку на прибуток на 50% різниці між величиною інвестицій в НДДКР звітного року та середнім обсягом інвестицій за два попередні роки. Дана пільга дозволяє підприємствам компенсувати частину витрат на інвестиції з прибутку [29].

Досвід України стосовно використання податкових пільг для стимулювання інвестицій ще в 1990-х роках виявився плачевним, що було виражено у зловживаннях пільгами (відсутність відповідальності у сплаті податків, утворення певних підприємств зі спеціально заниженими розмірами інвестицій з метою одержання податкових пільг, що гарантувала держава) та наявністю фейкових інвесторів. На сучасному етапі Податковий кодекс України передбачає податкові пільги, які мали б сприяти розвитку пріоритетних галузей економіки і стимулювати їх інвестиційну активність. Проте відсутність дієвого механізму контролю і відповідальності за використання цих пільг перетворили національний інструмент фінансового оздоровлення на механізм викачування коштів з державного бюджету.

Передовою країною, яка має комфортний інвестиційний режим серед європейських країн, є Сполучене Королівство Великобританії та Північної Ірландії. Їхнє національне законодавство про інвестиції не встановлює певних чи особливих обмежень для іноземних юридичних і фізичних осіб по утриманню нерухомості, що знаходиться у Великобританії; іноземні інвестори мають свободу у виборі місця інвестування свого капіталу на території цієї економічно розвиненої країни. Також інвесторів приваблюють інвестиційні традиції, великий ринок капіталу, політична і економічна стабільність, розвиненість інфраструктури, надійний захист прав інвесторів.

США є країною з чіткою системою захисту прав інвестора. Законодавство США передбачає можливість власникові права на об'єкт інтелектуальної власності відшкодувати шкоду, заподіяну іншими особами. Розмір відшкодування збитків має бути не меншим за прибуток, очікуваним від продажу ліцензії на використання права власності.

Якщо говорити про досвід стимулювання залучення іноземного капіталу, варто розглянути Китай, державна інвестиційна політика якого спрямована на необхідність відкривати нові канали фінансування; поступово порівнювати підходи до іноземних та національних виробників, які виробляють продукцію на експорт; активно залучати капітали від транснаціональних корпорацій (ТНК); оптимізувати структуру іноземних інвестицій; заохочувати вкладення інвестицій в центральні та західні райони, агросферу, гідромеліорацію, транспорт, енергетику, видобуток сировини, захист навколишнього середовища; поліпшувати інвестиційне середовище.

Для України цікавим є досвід лідерів Західної Європи щодо залучення ПІІ. Цими лідерами є Польща і Угорщина. Ефективним способом державного регулювання інвестиційної діяльності Польщі є системне застосування таких організаційно-економічних заходів, як забезпечення дотримання діючих нормативних положень; створення сприятливого інвестиційного середовища в країні для іноземних інвесторів, використання коштів маркетингового «просування» з метою створення позитивного інвестиційного іміджу держави, системи фінансової підтримки інвестицій Польщі, яка стосується як інвесторів (субсидії), так і місцевих органів влади (допомога у поліпшенні регіональної інфраструктури).

Відкритою для іноземних інвестицій є і економіка Угорщини. Діяльність іноземних інвесторів дозволена майже у всіх її галузях. Угорщина приєдналася до антидискримінаційних заходів ЄС, через що ніяких спеціальних пільг для іноземних інвесторів не встановлено. Податкові пільги надаються для інвестицій в науку. Всі витрати у сфері науково-дослідницької діяльності вилучаються з бази оподаткування. Інвесторам можуть надавати неподаткові

пільги у формі безпроцентних кредитів, субсидій у індивідуальному порядку за результатами розгляду інвестиційних проектів, які сприяють розвитку експортного потенціалу країни; депресивних територій, промислових зон зовнішньої торгівлі, регіонів з високим рівнем безробіття, сфери захисту навколишнього середовища [1, 2, 4, 11].

Система фінансової підтримки інвестицій Польщі передбачає, що інвестиції мають забезпечувати впровадження нових технологій, дозволяючих виробляти сучасні й конкурентоспроможні товари або послуги і відповідають сучасним екологічним вимогам. Наприклад, у Німеччині цільова фінансова підтримка проектів з бюджету країни проводиться в межах цільових програм Міністерства освіти федерального рівня, науки, і дослідження технологій. Підтримка інноваційної діяльності в Німеччині здебільшого націлена на підприємства малого і середнього бізнесу, які працюють на ринку споживчих товарів і послуг. Малі інноваційні підприємства швидше та з меншим обсягом інвестицій впроваджують нововведення у виробництво, більш гнучко реагують на зміни у потребах населення [16].

Узагальнюючи досвід розвинених країн світу, в Україні необхідно розробити наступні перспективні напрямки реалізації державної інвестиційної політики, які мають практичний інтерес для України і забезпечуватимуть стимулювання інвестиційної активності на сучасному етапі розвитку національної економіки:

- 1) сформуванню єдиної довострокової стратегії, спрямованої на забезпечення сталого розвитку країни;
- 2) створити сприятливий інвестиційний клімат для залучення іноземних інвестицій з метою збільшення надходжень ПІІ у виробництво експортних товарів;
- 3) розвинути інфраструктуру з використанням сучасних та інноваційних проектів, перебудувати і створити нові екологічно чисті зони виробництва;
- 4) залучити інвестиції в провідні галузі з метою розширення конкурентного середовища, розвитку приватизації та підприємництва;

5) здійснювати внутрішньодержавну інвестиційну підтримку підприємств, які вже вимагають оновити свій основний капітал і мають значний інноваційний потенціал, що уможлиблює процес нарощування обсягів виробництва;

6) створити рівні умови для всіх інвесторів із забезпеченням захисту прав власності та інвесторів;

7) здійснювати стимулюючі заходи інвестування через податкові і неподаткові пільги, амортизаційну політику, надання пільгових інвестиційних кредитів;

8) удосконалити державну інноваційну політику, яка має бути направлена на формування нормативно-правової бази, що забезпечить перехід на інноваційний шлях розвитку; фінансове забезпечення інноваційних програм і проектів, спрямованих на вирішення найважливіших соціально-економічних завдань, формування інноваційної інфраструктури та підготовка персоналу для інноваційної сфери;

9) запровадити програми підтримки вкладення резидентами інвестицій за кордон, сприяючи міжнародному інвестуванню;

10) удосконалити регіональні схем стимулювання інвестицій [12, 19, 20].

Отже, досвід розвинутих країн світу засвідчив необхідність активізувати інвестиційну діяльність підприємств. Більшість зарубіжних країн світу застосовує такі стимулюючі інструменти, як: податкові пільги, податкові інвестиційні кредити, прискорена амортизація, субсидії, кредити, підтримка депресивних регіонів та пріоритетних галузей, навчання трудових ресурсів, фінансування науки та інноваційний розвиток. Інтенсифікація інвестиційної діяльності вимагає системного підходу до оптимізації регулювання інвестиційної політики держави, так як підтримка вибіркового напрямів значно знижує результативність даних процесів.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Виходячи з проведеного дослідження можна зробити наступні висновки:

1. Державна інвестиційна політика – це галузь економічної діяльності держави, націлена на пошук реальних інвестицій і набуття точного поля їх використання. Ефективна державна інвестиційна політика є результатом синтезу інтересів держави, населення та підприємництва. Реалізація всіх вказаних у статті функцій передбачає використання певних механізмів діалогу держави та української бізнес-спільноти з метою досягнення раціональної, ефективної інвестиційної діяльності, яка може мати як характер спільних інвестицій на засадах державно-приватного партнерства, так і інвестування включно за власних ресурсів суб'єктів господарювання.

2. Інвестиційний клімат в сучасній Україні знаходиться на стадії розвитку і не розкривається повною мірою, а тому управління інвестиційними проектами та їх процесами в країні є доволі не простою задачею. Інвестиційна діяльність в умовах кризи, очевидно, є слабкою; інвестиційна політика – нестабільною через ряд змін до законодавчої бази, податкової політики та ін.; інвестиційна співпраця – неконсенсусною, а інвестиційний менеджмент – нераціональним. В наш час переважають насторожені оцінки сучасного інвестиційного клімату України фахівцями, науковцями, працівниками управління різних рівнів. Це вимагає глибокого наукового дослідження інвестиційних, фінансових інструментів та ресурсів, рівня інвестиційного клімату, розробки та реалізації низки заходів з метою його поліпшення.

3. Протікання інвестиційних процесів, їх характер, інтенсивність та результативність, а також управління ними залежить від інвестиційного клімату, що сформувався в державі, тобто від стану правового, фінансового, соціально-економічного та суспільно-політичного середовища в її межах, яке зумовлює ту чи іншу ступінь привабливості для українських та іноземних інвесторів. Доки Україна не створить сприятливого інвестиційного клімату, тобто умов, за яких українські та іноземні інвестори та підприємці зможуть

почувати себе захищеними в своїх правах, Україна обділятиме саму себе, втрачаючи економічне зростання, робочі місця і доходи з податків, які можна було б збирати з таких підприємств. Український бізнес продовжуватиме діяти в тіні, з усіма викривленнями і втратами, що несе тіньова економіка для української господарської та фіскальної політики, тоді як іноземний бізнес просто сторонитиметься України.

4. Основним завданням державної інвестиційної політики має стати: створення комфортного інвестиційного середовища шляхом мотивації національних інвесторів займатися інвестиціями; концентрація грошових потоків на пріоритетних напрямках розвитку економіки; акумуляція достатнього обсягу фінансових ресурсів у провідних банках країни; забезпечення доступності кредитів для позичальників шляхом зниження їх вартості; забезпечення пріоритетного виділення кредитних ресурсів на пільгових умовах рефінансування банкам, які кредитують високоефективні інвестиційні проекти тощо.

В умовах обмеженості бюджетних ресурсів важливо, щоб об'єктом підтримки були не місцеві органи влади, а цільові програми вирішення системних проблем: структурної перебудови економіки регіону та максимального використання його внутрішнього потенціалу інноваційного оновлення основних фондів підприємств та створення нових підприємств; реструктуризації існуючих підприємств та диверсифікації виробництва. Держава повинна створити сприятливий інвестиційний клімат не тільки для іноземних інвесторів, але й для українських.

Не менш важливим є й забезпечення реального дотримання міжнародних договорів і виконання рішень іноземних арбітражів. Міжнародна інвестиційна спільнота має бути впевнена в тому, що будь які угоди відповідають прийнятим міжнародним нормам і правилам, мають силу в Україні. Очевидно що, головним завданням державного інвестиційного курсу слід вважати, на нашу думку: вдосконалення правової бази; побудова дієвої податкової реформи, що дає шлях на подальшу лібералізацію податкової системи та

зниження фіскального тиску на підприємства; включення в інвестиційний процес державних ресурсів та стимулювання приватних інвесторів; активна антикорупційна політика тощо.

Основними викликами державних інвестицій в Україні є:

- 1) відсутність чіткого юридичного оформлення державних інвестицій в українському законодавстві;
- 2) малий відсоток капітальних видатків місцевих бюджетів порівняно з країнами сталої економіки;
- 3) неефективність державних інвестицій та не вагомий їх вплив на економічний підйом, невизначеність пріоритетів державного інвестування;
- 4) слабкий рівень наявних капітальних видатків;
- 5) неузгодженість бюджетного планування і термінів виконання інвестиційних проектів;
- 6) зашкальний рівень непрозорих дій під час реалізації інвестиційних проектів;
- 7) відсутність примножуючого ефекту від реалізації інвестиційних проектів, за яким збільшення державних інвестицій повинно мотивувати приріст приватних інвестицій, а не бути їх певним наслідком.

Далекоглядною метою здійснення державних інвестицій має бути не лише приріст вартості державних активів, а створення умов для стійкого економічного і соціального розвитку суспільства. Тому роль органів державної влади як інвесторів не варто недооцінювати, адже розумне і правильне інвестування за рахунок бюджетних коштів повинно сприяти покращенню інвестиційного клімату.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Асват Дамодаран. Инвестиционная оценка. Инструменты и методы оценки любых активов, 2021. 1316 с.
2. Бенджамин Грем. Разумный инвестор. Полное руководство по стоимостному инвестированию, 2020. 568 с.
3. Бушовська Л. Б. Управління інвестиційною діяльністю як важливий складник економічної безпеки підприємства. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 11. С. 170-176. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/11_ukr/28.pdf (дата звернення 20.12.2021).
4. Джереми Миллер. Правила инвестирования Уоррена Баффетта, 2017, 347 с.
5. Закон України «Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні» № 1116-IX від 17.12.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20#Text> (дата звернення 27.12.2021).
6. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про інвестиційну діяльність» щодо державних інвестиційних проєктів» від 23.03.2017 1981-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1981-19#Text> (дата звернення 27.12.2021).
7. Закон України «Про захист іноземних інвестицій в Україні» від 10.09.1991 № 1540а-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1540%D0%B0-12#Text> (дата звернення 02.01.2022).
8. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 № 1560-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (дата звернення 18.12.2021).
9. Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19.03.1996 № 93/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 02.01.2022).

10. Закон України «Про інститути спільного інвестування» від 05.07.2012 № 5080-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5080-17#Text> (дата звернення 02.01.2022).
11. Квасницька Р. С. Оцінка рівня інвестиційного потенцілу в процесі формування інвестиційної стратегії інститутів-інвесторів на фінансовому ринку. *Причорноморські економічні студії*. 2016. Вип. 7. С. 226-230. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/16_ukr/12.pdf (дата звернення 20.12.2021).
12. Новікова Л. В., Чернишова Л. О. Правові аспекти державного регулювання іноземного інвестування і Україні. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 16. С. 72-80. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/16_ukr/12.pdf (дата звернення 20.12.2021).
13. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/> (дата звернення 12.12.2021).
14. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 17.12.2021).
15. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk> (дата звернення 03.01.2022).
16. Офіційний сайт інформаційного порталу МінФін. URL: <https://minfin.com.ua/> (дата звернення 15.01.2022).
17. Офіційний сайт Міністерства економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/> (дата звернення 05.12.2021).
18. Офіційний сайт Казначейства України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/> (дата звернення 10.01.2021).
19. Офіційний сайт Національного агентства з питань державної служби. URL: <https://nads.gov.ua/> (дата звернення 20.01.2022).
20. Офіційний сайт ГО «Відкритий публічний реєстр». URL: <https://per.org.ua/uk/company/299> (дата звернення 29.11.2022).
21. Офіційний сайт інвестиційного фонду HUG'S FUND. URL: <https://hugs.fund/ru/> (дата звернення 01.12.2021).

- 22.Офіційний сайт інвестиційної компанії CONCORDE CAPITAL. URL: <https://concorde.ua/ru/> (дата звернення 10.01.2022).
- 23.Офіційний сайт інвестиційної компанії Фрідом Фінанс Україна. URL: <https://ffin.ua/ru> (дата звернення 09.01.2022).
- 24.Офіційний сайт інвестиційної компанії DRAGON CAPITAL. URL: <https://dragon-capital.com/ru/> (дата звернення 30.11.2021).
- 25.Офіційний сайт ГО «Опендатабот». URL: <https://opendatabot.ua> (дата звернення 04.01.2022).
- 26.Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку України. URL: <https://www.nssmc.gov.ua> (дата звернення 01.12.2021).
- 27.Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://www.rada.gov.ua> (дата звернення 30.12.2021).
- 28.Панков М. М. Зміст інвестиційного процесу та механізм інвестиційного регулювання. *Вчені записки Університету «Крок»*. 2018. № 3(51). С. 40-52. URL: <https://www.rada.gov.ua> (дата звернення 20.12.2021).
- 29.Садов'як М. Регулювання розвитку інвестиційно-будівельної діяльності в Україні. *Економічний аналіз*. 2019. Т. 29, № 9. С. 92-100. URL: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/1655/6565656754> (дата звернення 20.12.2021).
- 30.Савіцька О. П., Щур О. М., Савіцька Н. В. Активізація інвестиційних процесів в Україні. *Бізнес Інформ*. 2019. №10. С. 69-77. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2019-10_0-pages-69_77.pdf (дата звернення 20.12.2021).

ДОДАТКИ

Додаток А

Класифікація інвестицій за видовими ознаками

Джерело: складено автором за [1, 2, 3, 4]

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра публічного управління та адміністрування

РЕФЕРАТ
ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

на тему:

**«ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ В
УКРАЇНІ»**

Студента 5 курсу, 7 групи,
спеціальності 074 «Публічне
управління та адміністрування»
спеціалізації «Публічне
управління та адміністрування»

Островського
Миколи
Станіславовича

(підпис студента)

Науковий керівник
канд. екон. наук

Ільїна
Анастасія
Олександрівна

(підпис керівника)

Гарант освітньої програми
канд. екон. наук,
доцент

Головня Юлія
Ігорівна

(підпис гаранта)

Київ 2022

Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел (30 найменувань), одного додатка. Основний зміст роботи викладено на 24 сторінках комп'ютерного тексту. Робота містить шість рисунків.

Метою роботи є визначення особливостей та напрямів удосконалення державної політики інвестиційного розвитку в Україні. Для досягнення поставленої у роботі мети необхідно виконати наступні завдання:

- проаналізувати сферу державної інвестиційної політики України;
- оцінити сучасний стан та проблеми в державній інвестиційній політиці як частині економічної політики держави;
- охарактеризувати механізми та способи реалізації політики органів виконавчої влади на ринку капіталів та ресурсів;
- сформулювати пропозиції щодо визначення напрямів удосконалення та ефективної політики державного інвестування.

Об'єктом дослідження є процес формування та реалізації державної політики інвестиційного розвитку в Україні.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та прикладні основи державної політики інвестиційного розвитку в Україні.

Для вирішення визначених завдань, у процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження. Для аналізу політики України в державній інвестиційній політиці було використано дані Державної служби статистики України, аналітичні дані Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку України, дані українських та іноземних інвестиційних компаній. Механізми взаємодії на ринках капіталів та ресурсів було охарактеризовано за допомогою статистичних даних, даних минулих періодів.

У першому розділі висвітлені питання зародження інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання в Україні після здобуття незалежності. Пророблено аналіз ефективності механізмів формування та реалізації державної інвестиційної політики в Україні.

У другому розділі підняті питання удосконалення нормативно-правових засад державної інвестиційної політики в Україні. Окреслено перспективи та реалії запозичення й застосування досвіду національної інвестиційної політики розвинених країн світу в Україні.

Практична цінність результатів дослідження знайшла своє відображення у наданні практичних рекомендацій для ефективнішого проведення національної державної інвестиційної політики. Результати проведеного дослідження можуть бути використані в практичній площині національної стратегії та політиці державних інвестицій.

Анотація

У випускній кваліфікаційній роботі висвітлено питання державної інвестиційної політики України.

Проаналізовано шлях зародження та становлення інвестиційної діяльності органів виконавчої влади. Проаналізовано міжнародний досвід інвестиційної діяльності розвинутих країн і запозичення кращих практик в українських реаліях. Надано пропозиції щодо комплексу заходів для ефективнішого впровадження та використання національних ресурсів в сфері інвестицій.

Ключові слова: державна інвестиційна політика, ефективність, органи виконавчої влади, розвиток, статистика.

Abstract

The issues of the state investment policy of Ukraine are covered in the final qualifying work.

The way of origin and formation of investment activity of executive bodies is analyzed. The international experience of investment activity of developed countries and borrowing of the best practices in the Ukrainian realities is analyzed. The proposals for a set of measures for more efficient implementation and use of national resources in the field of investment are provided.

Key words: state investment policy, efficiency, executive bodies, development, statistics.

РЕЦЕНЗІЯ

на випускню кваліфікаційну роботу Островського Миколи Станіславовича 5 курсу 7 групи заочної форми навчання, спеціальності 074 «Публічне управління та адміністрування» на тему:

«Державна політика інвестиційного розвитку України»,

(за матеріалами Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку України)

виконаної на здобуття ОС «Бакалавр» за спеціальністю 074 «Публічне управління та адміністрування» у Київському національному торговельно-економічному університеті

Представлена на рецензію випускна кваліфікаційна робота носить актуальний характер, вирізняється своєчасністю, оскільки присвячена питанням становлення та розвитку політики Держави в сфері інвестицій, на прикладі національної інвестиційної політики України.

У процесі аналізу автором використовувалися теоретичні та практичні методи дослідження на основі використання досягнень вітчизняних та іноземних економістів і практиків, які дали змогу отримати консолідуюче уявлення про досліджувану тему і водночас показати його складові, проблемні точки, розвиток та досягнення.

Метою дослідження є аналіз процесу проведення національної політики в сфері державних інвестицій а також розроблення практичних рекомендацій для ефективнішого використання внутрішніх ресурсів в процесі прийняття інвестиційних рішення та їх раціонального використання. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків з пропозиціями, переліку використаних джерел в процесі дослідження представленої роботи. Перший розділ висвітлює питання зародження інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання в Україні після здобуття незалежності та аналіз ефективності механізмів формування та реалізації державної інвестиційної політики в Україні. У другому розділі підняті питання удосконалення нормативно-правових засад державної інвестиційної політики в Україні а також перспективи та реалії запозичення й застосування досвіду національної інвестиційної політики розвинених країн світу в Україні. Результати проведеного дослідження можуть бути використані в практичній площині національної стратегії та політики Державних інвестицій. Випускна кваліфікаційна робота відповідає вимогам, виконана у повному обсязі і заслуговує на позитивну оцінку, а її автора Островського Миколу Станіславовича на отримання кваліфікації бакалавра відповідно до обраної спеціальності.

Рецензент

Керівник відділу АТ «ПРИВАТБАНК» № 20 м. Тернопіль

Андрій Назарків

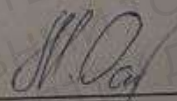
Завідувачу кафедри публічного
управління та адміністрування
Новіковій Н.Л.

Заява

Я, Островський Микола Станіславович, повідомляю, що за результатами проведення самостійної перевірки з використанням програмно-технічних засобів у наданій випускній кваліфікаційній роботі на тему: «Державна політика інвестиційного розвитку в Україні» не міститься елементів академічного плагіату. У випадках використання прямих запозичень з друкованих та електронних джерел, вказані відповідні посилання.

Робота для перевірки надається у друкованому та електронному варіантах.
Електронна версія моєї роботи ідентична з друкованою.

«24» січня 2022 року

Підпис

(Островський М.С.)

Прізвище, ініціали

Згода

Я, Островський Микола Станіславович, цим засвідчую, що є автором випускної кваліфікаційної роботи на тему: "Державна політика інвестиційного розвитку в Україні" несу повну відповідальність за достовірність, точність та повноту поданої у роботі інформації, жодна частина роботи не була скопійована, за винятком випадків, коли робиться належне підтвердження в присвоєнні. Я підтверджую, що у роботі не міститься державної таємниці або інформації для службового користування.

Цим засвідчую, що жодна частина цієї роботи не була опублікована мною раніше.

Я даю дозвіл на те, що моя робота буде направлена в інституційний депозитарій Київського національного торговельно-економічного університету і збережена в базі даних для майбутньої перевірки плагіату.

«24» січня 2022 року

Підпис

(Островський М.С.)

Прізвище, ініціали